

UUDISMAA

NOORSOO AJAKIRI

IV AASTAKÄIK

№ 6

TARTUS
MAI MCMXXII

Marta Kullberg

Sisu.

Kui sinnu syyvisin — Maa. Karl Kivi.	leh. 131
Mõned mõtted. A. Lenotammi.	„ 131
India vaim ja modern elutunne.	„ 133
Tehnika ja ilmavaade. L Sapotski.	„ 134
Luigelaul. Karl Kivi.	„ 136
Soome noorsooliikumine uuel alusel. M. Forsman.	„ 138
„Uudismaa“ ja moment. K. Z.	„ 139
Noorsooliikumine ja poliitika. A. Juhanson.	„ 141
Noorsoo-ajakiri „Concordia“.	„ 142
Kool ja noorsooliikumine:	
Üleriikline keskkoolijuhatajate kongress.	„ 143
Haridusministeeriumi 1922 a. eelarve.	Kaanel
Kroonika.	Kaanel
Kirjavastused.	Kaanel

Kaane- ja siseilustused kunstnik E. Ahaselt.

UUDISMAA.

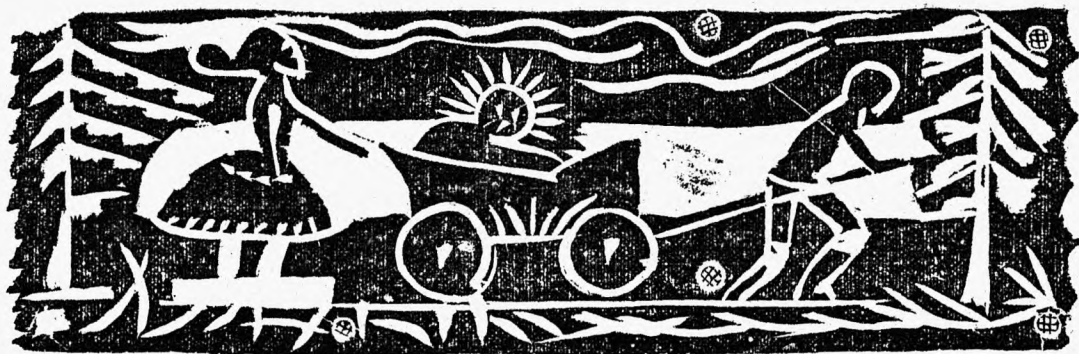
NOORSOO AJAKIRI.

NELJAS AASTAKÄIK.

N° 6.

TARTUS
MAI MCMXXII.

KARL KIVI.

Kui sinnu syyvisin — Maa!

Oli must öö maa pääl, kui vaataman käisin omi vanu sõpru. Oli ilm surmavaikne, mis kaisutas neid hellusega. Valge lumi kattis neid. Ei paitand neid tuul, neid suudles villkerge õhk.

Sõbrad seisid wait, nii, nagu polekski neid enam olnud. Ja nad olid ometi. Sõbrad ei noogutand päid, ent nad tundsid mu siiski ära.

Teil on hää, sõbrad, Maa sylen, Orun ja Mael!

Lahti kangutet mina olen Maast ning mul pole enam hää. Kaugel mina olen Maast, ja vähekestvad on viivud, mil joon su rinnust, Maa.

Kas pöördun veel teie juure, mu sõbrad, sarnasena, nagu olin äsja ja olin kavvema aja eest?

Mina muutun, ma pole enam see, mis olin, ega saa olema see, mis olen.

Kuid Maa, sina ei muutu. Ehkki esialgu tundusid võõrana, ometi mõistsin — Sa oled vana ja igavene.

Ning mu sõbrad, te olete sama muutmatud ja igavesed. Aga nyud tahan kõnelda teiste Maa lastega — mägedega.

Yhega vaid juhtusin kokku oma syyvimisel sinnu — Maa. Kuid milline oli too kokkusaam, ei, sellest ei oska ma rääkida. Kui tahaksin — ei oska.

Mägi lebas kesk tumma maastikku, kaet ylalt, kõrvalt ja alt mustade looridega. Nagu igavesti mõistmatu, kuid sellega yhen kristallselge. Sest looride all oli mägi valge.

Ja yhe pilguga mõistsin — Mäe Vaim oli alles. Just praegu istus ta mäen. Tema, kes

olnud aegade algusest säääl, kellele kuulutand kadu tundmatute hiiglaelajate läbilõikavad viled! Tema, keda tahtnud hävitada ka inimesed oman mõõtmatu rumalusen!

Kuid asjata. Mäe Vaim elab, Mäe Vaim kasvab! Ning yhen sellega Maa Vaim! Ning yhen sellega Loodus Ise!

Oma võitkäiku algab Loodus! Võitev ja purustav tuleb ta, oma alla painutab kõik. Kõik! Seda mõistsin, kui nägin Mäe Vaimu.

Ja öö oli nii wait, et verstade tagant kuuldus koerte haukumine.

Ning Mägi oli wait, aga veel vaiksem oli Maa. Langesin põlvili maha, pää pannen Maa põlvile, aga käed Maa kaelale. Hyydsin meeletun härdusen:

„Sina vana ja armas Maa, võta mind inimestelt verijanustelt, kes peavad julma jahti minu pääle. Aetakse taga mind kõigil ajal, nii et liikuda julgen vaid õil. Vana Maa, kõigi lohutai ja varjai, võta mind enesesse!“

Lõpmatun andumusen surusin maad ligi, kuna helas vaikus kõrvun, helas Mäe Vaimu hää kõrvun, ja mängisid virmalised kaugel taeva serval.

See oli siis, kui sinnu syyvisin — Maa.

A. LENOTAMMI.

Mõned mõtted.

I.

Raske on meil, kaasaeglasil, õieti hinnata praeguse silmapilgu, käesoleva ja äsjaveerend aastate tõsist tähtsust üldises kultuuriprotsessis,

ent loodan, tuleviku ajaloolane, kiretu objektiivsusega minevikku vaadates, ei hinda seda mitte liiga väiksena, vahest ehk suuremana, kui teiste enneolnud samalaadiliste murrangute oma. Kui Suur Prantsuse Revolutsioon ning Napoleoni euroopaline diktatuur ja selle kokkuvarisemine enesega kaasa tõi meie kultuuri päälispinna tuntava kobrutuse ja kaugeleulatavad poliitilised ning majanduslised murrangud, siis näib, nagu elaksime praegu märksa sügavamal kultuurilisel ja poliitilisel põõripäeval.

Sennine Euroopa materialistlik kultuur, mis läind aastasajal nii hiigla hooga edasi rühkis, on omast kulminatsiooni punktist juba üle jõudnud ning algab allaminekut, olles võimetu rahuldama inimest, kui hingelist olevust, sisemiselt. Inimene ei lepi enam välise raffinatsiooni ega tehnilise kultuuri saavutusega, kui ta kõige selle juures eetilisel ometi võib seista madalamal mõnest India saarestiku või Aafrika metsmehest. Sennine kultuur on jäänd ainult pinnapäälseks katteks, ega pole suutnud vallata kõiki inimhinge funktsioone.

Kui senni paljudelle päästvana tegurina esines religioon — ristiusk, siis on nüüd seegi sennisel kujul niivõrd pehastund ja mäda, et ainult veel üldist kultuurikriisi süvendada võib, kõnelemata päästmisest. Vanad jumalad on surnud — uued alles sündimata¹⁾!

Mitte parem pole lugu sotsiaalse ilmakorraga. Kapitalistline valmistusviis ja varade jaotuse süsteem on jõudmas (õieti jõudnud) kuristikku kaldale²⁾. Uus — sotsialistline (kommunistiline) — alles küpsematu ning kannatand päälegi raske fiasko (mõtlen Venemaad). Siingi

1) Väga suure hulga inimeste teadvuses on religioon, isegi traditsionaalne ristiusk, veel praegugi reaalseks hingeliseks jõuks. Kõigile ei ole veel vanad jumalad surnud!

V. Ernits.

2) Ilmasõjas on kapitalistlik ilmakord üleeländ raske kriisi, mis aga teda üleüldiselt pole mitte hävitand, pääle õnnetu Venemaa. Kapitalism ei näi veel kaugeltki oma arenemise tipule jõudnud ega oma ilmaülesannet täitnud olevat. Mis puutub eriti Eestisse siis algab alles kapitalism siin sõna tõsisemõttes oma võidukäiku, ega ole arvata, et väikekodanlike — väikepõllumeheliku Eesti industrialiseerimine lähemal aastail võiks selle võrra teostuda, et see võiks otsustavaks momendiks saada ühiselulise korra mõttes.

V. Ernits.

puuduvad kindlajoonelisemad tulevikuväljavaated, arenemisviisid, kaugeleulatavamad põhimõtted, vaid asetseb ainult parteide omavaheline kisklemine kõigi väikluste ja intriigidega.

Kõik see kokku loob selle rängalt masendava kultuurikriisi õhkkonna, milles lämbuda ähvardab praegune inim põlv, leidmata väljapääsu. Kõige rängemalt kannatab selle all loomulikult noorsugu, vajav kõrgeid sihte ja selgejoonelisi tulevikuvaateid.

Juba enne ilmasõda võis kuulda üksikuid häali, mis ennustasid suurt katastroofi, kui edasi minna sennisel teel. Ja see katastroof tuli, ning avas nendegi silmad, kes olid pimestet senniste kultuurisaavutuste välisest hiilgusest. Oli vaja kümneid miljoone sõjaohvreid ja arvatu varanduse hävingut, et jõuda selguselle sõja tõelise tagajärgist. Oli vaja arvatuid kannatusi kogu ilmale, enne kui Saksamaa nooruse lipule ilmus südantlõhestav hüüd: „Nie wieder Krieg!“

Kui enne ilmasõda ainult üksikute lüürilise suupistena nauditi India suure mõtleja ja inimhinge filosoofi Rabindranath Takhuri (Tagore) sügavmõttelisi vaimusünnitusi kultuurifilosoofia alal, siis on nüüd see nimi saand suust suhu käivaks lentsõnaks ja ta sõnad — piitsana valusaks tõeks ning õpetuseks. Indialane — hääsüdamline rauk idüllisest Bengalist — pidi olema see, kelle prohvetlikkude jalgade ette kummardab militarismist ja rahvuslisest upsakusest läbiimbund sakslane! Milline iroonia kõduneva Euroopa arvel!

Nõutuna seisab Vana Maailm uue aja lävel. Taga — suitsevad varem, kus vaevleb viimaseid minuteid kõigi sõdade ja rahude vägivallavaim (pääs kroon, mille nimi Versailles'i rahupeping!), ees aga — hämar lagendik, kust üle viib ainult üks rada, mis aga sarnane endiselle, olles ta jätkuks. Ja nüüd kaalub ning juurdleb see otsus- ning tahtejõuetu Hamlet: kas minna edesi seda tuttavat rada, mis aga põrmugi ei erine tollest kannatusrikkast teest mis juba selja taga, ning mis päälegi pea kuristikku viib, või rajada ise uus tee üle lagendiku. Veel praegugi seisab ta, ning kahtleb! — leinab surnud jumalaid, kelle küünlad valgustasid varem ta teed.

Kes ütleb: kas leiab ta uue tee, või läheb — kuristikku? (Järgneb).

India vaim ja moodne elutunne.

Käesoleval ajal, kus sõja ja revolutsiooni lahtilast jõud kestvaid däämonlikke metsikusi sünnitavad, mis meie väliselu julgeolekut ähvardavad, inimeses looma esile manavad ja selle, mis meile väärtuslikuna ja väga tarvilikuna näis, omas tähtsusetuses paljastavad, just nüüd läbitub igatsus lõpmattuse järele, tulles ajavaimu piiramatumast sügavusest, just nüüd tungib esile suur otsing väärtuste ürgväärtuse, selle viimse ja igavese järele, mille elavast kehastusjõust inimene uueks saaks ning õige ühiskonna looks.

Kes sellele põhisunnile meeleldi allub, see tabab eneses kaheks jagunenud kokkuvariseva ajavaimu, see tunneb kuis tahe ülestõusta hukkamisele vastu töötab, kuis enese südameveres see ürgjõuline vasturütm tuksub, mis moodsa elu põhitõoni moodustab, ja see teab, et meie kõigi õnn ning õndsus vaid eilse vallutamises tänasest ja oleviku purustamises tuleviku hääks seista võib. Sellele pole elu enam mingi siht, vaid tee, mingi olemine, vaid saamine. Ja selles suures pingutuses valguse ning pimeduse, hää ja halva vahel, milles me elame, saavad me jõud hädavaeks kogut, nii et me teo juure asume ja inimesiks saame, kes pimedusest valguselle püüavad.

Oleviku mõllus, kus kõik toed, mis meile nähtavat abi töötid, kõiguvad ja kokku variseda ähvardavad, haarame viimse kindlama toe järele, mis meile jääb, kinnitumise hinge, mis meid päästma peab.

Ja meile saab selgeks, et see ainuke true inimvara oli, on ja olema saab, et ainult temas kõik õnn juurduda ning kasvada võib.

Tänu saatuselle, mis meid sunnib täiesti enestele lootma ja kindlaina igaviku sädet usaldama, mis meis hingena hõõgub ning mis meid veenduma sunnib täielisse kaitstavuse kindlusse. Ainult selle viimase toega saavutame rahu, õnnistuse ja vabaduse. Ent, senni kui kõigil säärase õnne osanikeks on võimalik saada, senni kui ise end ära tunneme ja endist aru saame, et me mingiks muuks saada ei taha kui me oleme ning peame, senni kui lõpulikult veendumise ja ühiskonnale võidu kinnitame, millega hing üle keha, Jumal üle ilma triumfeeriks, senni on tee veel kauge ja takistusist sulut, mida me ise ikka üiesti eneste ees püstitame.

Säl seisab jälle igaüks nõutuna ja tegutuna, ja näiks, nagu võiks mõni pööre saabuda, enne kui me hale seisukord lootusetuna tuntakse.

Ses hädas tuleb meile valgus hommikust. Imelik sügav muusika. Prohvetivaim on ürgaegsed, aastatuhandeid sulut hallikad jälle üles leidnud ja hinge imeriik, nagu seda India tarkus ning usundilsus ilmutab, avaneb meile. Braamani rahvausundi kõrval, milles Vana-Veeda mütoloogia

loodusjumalad elasid, oli veel üks nõidõpetus ürgpõhjalisest tarkusest ja kõikemahutavast usust, mis meile Upanishadist avaldub. Mida avavad nad meile?

Inimene kannab ilma kui tervikut eneses; tema hing peegeldub selle jälle. Ent ilm pole temale mitte tõsi, vaid ainult „maya“ (linik), mis talle meeltest ette pannakse.

See linik katab Eneses-Oleva, „Atmani“, absoluut minateadvuse, mis oma hinge „Braamani“st, jumalikust, ruumist ja ajast kõrgemal seisvast Kõikhingest imeb, et pääle inimese surma selleks tagasi moonduka.

Atman (lõpmatu väike inimese Mina) ja Braaman (lõpmatu suur kõikolu) on põhjuslikult üks ja sama. Surm pole muud midagi, kui Atmani ja Braamani täielik ühinemine, Mina vabanemine, mis elujanu (kõige kurja ürglätte) külge aheldet oli. End mõista ja tunda — on pääasi, milleks enesevaatlemine tarvilik. Siis allub arusaamine heldusena, millest kasvab tahe ainult sellena olla, millena me tööpoolest oleme. Nii moodustub kindel kaitset oleku tunne, millest usalduse enese ja ilma vastu saavutame. Ent tee selle tarkuse ürghallika juure on kauge. Kes seda läbi käia tahab, peab pöörduma paistest ainult tõsisesse olemisse kindlaks jääda. Ta peab valmis olema ohverdama koore sisu pärast ja loobuma vabatahtlikult ja meeleldi välisilmast, mis teda sireenihelidega juure meelitab.

Ei tohi arvata, nagu oleks säärane eemaldumine pessimistlik elueitamine, nagu nõuab seda buddism — ei, religioon hukkab kui ta erandita eitab, kahtluses kindel on ja kõrgema mõtte otsimisest keeldub sihitee leidmiseks. Kuis võiks teisiti olla?!

Religiooni olus sisaldub sügaval nõue jaatamiseks, kui ta mitte oma väärtuslikku sihti mõne ilmavaate vähe õige tuntuseesmärgiga ära vahetada ei taha ja nii oma viimsest ülesandest loobuda.

O, millisest elujaatamise hõõguvast vaimust hingitsevad Upanishadi luuletused! Inimese õndsaks tegemine jumaliku vaimu Kõikvõimust avaneb meile ja ürgvana tarkuse hallikal hingame tollest Kõikhaast, mis meid kannab ja hoiab.

Inimene, kõige olemise silmapiiriks oled Sina. Sinu Mina on kõikvaldav jõud, mis lõpmattusest põlvneb. Kõigis eluolevuis, looduses ja kosmoses elab ja hõljub jumalik vaim, kellega Sa oluliselt sugulane oled. Selles olgu Sul aukartus kõige loodu ees... loomade ja taimede, metsa ja mere ees... nad on kõik Sulle vennad. Sest kõik see oled Sina. Ainult Sinus asuvad võimalused Su õnneks. Sa oled — niipea kui Sa ainult tahad — vaba meelepattusest ja oma Enese isand. Näpunäiteid õndsuse saavutamiseks pole, ka mingit abi selleks, pääle Sus eneses peituvate või-

maluste. Nii oota rahulikult tundi, mil jumaliku Häduse ilmutusest Sa õige arusaamise saad; kõik on valmis Sinus selleks. Usaldu eneselle, ilmal eja Jumalalle. Siis saavad inimesed ja ilmavaim üheks. Atman ja Braaman tunnevad end jälle isana ja lapsena ning langevad õnnelikena üksteise kaenlasse. Nii puhkab inimhing sügaval Kõiksuses ja see temas.

Mida võib India vaim siis modern elule tähendada? Võib ta meid täiesti täita, ja tõestuda õhtumaa kultuuris, nagu seda mõned arvavad? Vaevalt. Sest Orient ja Okzident on kaks vaimiliselt eluvõrast ilma. Siin ajaliku tabamine ja selle kehastus — sääl eneses ja igavikus kinniolemine. Meie oleme sihit siapoole, nemad sinnapoole. Nemad on kõikumatud vanas, meie edeneme. Nad koguvad end. Meid lahutab võitlus olemasolu eest. Kui lahkuminevad on ka mõlemate praktilised suhted. Indialane hoidub tagasi, modern inimene püüab edesi. Too tunnetab, see aga tegutseb. Muidugi — on needuks inimsoole, et see ennast tervikilmast lahutab ja ilma enese soovi järele kujundada tahab. Aga selle tõsiasjaga peame rehkendama, ja rääkida võib vaid sellest, kuidas teda kanda. Rahvaarvu suurenemisega maakeral aastatuhandete jooksul, mis möödunud India vaimuelu õitseajast, on suurenenud ka hõõrumispinnad inimese ja inimese, rahva ja rahva, üksiku ja hulga vahel, on kasvand vasturääkimine inimolevuses tahtmise ning kohustuse vahel. See pinevus tunnistab uue aja elutunnet, sfääri, milles kahtlus sigineb. Temast kasvas õige teadus ja elav usundilisus. Nii seisab modern kultuur saatustpõlgava rusikinimese ilmega, kes vaid uskliku püüdmisega tolle vastolu tahtmise ja kohustuse vahel vallutab ja oma enese jõuga eluprobleemi lahendab vaikimiseni. Tema parema Mina võitlus olemasolu eest on probleem, mille lahendamisel ta hukub ja tõuseb. Temale on tee — siht. Nõutuile püüdmisille ajasttingit sihtide saavutamiseks peab ta oma paremad jõud ohverdama. Ning ainult vaikel tundidel, kui edesiruttava rühkimise müra vaikind, võib ta oma sisemuse Vana-India ürgusundilisile helidelle avada. Siis aga täidavad nad ta täiesti jõu ning lootusega. Siis pöörduvad ta silmad sügavalle enesesse, pilgud selguvad ja lihased pingutuvad. Ja Aeg saab Igaviku tööpäevaks, mida kõik Loojad tervitavad. Siis elustab lõpmattuse puhang me töö rütmi ja hinged õhkuvad, nii et kõik õige ühtluse leiavad ja inimesed ühendavad. Siis elustub too inimsoo lapsepõlve kallis unistus, ja õiglus saab Tõeks, Tahe Teeks, Kohustus Tahtmiseks, Mõte Teoks, Inimene, Rahvas ja Inimsus, Kõiksus ning Looja on üks.

(„Junge Menschen“)

Tõlk. O. S.

LUDVIG SAPOTSKI.

Tehnika ja ilmavaade.

Igaüks meist on enam-vähem tuttav praeguse aja tehnika toodetega, olgu kas isikliku tähelepanemise või kirjelduste kaudu. Observatooriumides avavad hiigla teleskoobid meile me ilmaruumi mõõtmatud kehad, aga mikroskoobid seavad makrokosmile vastandiks mikrokosmi. Mikroskoopide abil tungime meie lõpmata väikestesse ilmadesse, mis sisaldavad lugematu hulga veel väiksemaid kehasid.

Mitmesugustes konstruktsioonides hiigla sillad on ehitet üle suurimate jõgede ja võimaldavad liikumist rongidel ning muil liikumisabinõudel; tunnelid on raiut läbi mägede ja ühendavad senni raskelt ligipääsetavad orud, maa sügavustest kaevetakse välja suured varandused. Aurulaevad lõikavad ookeani laineid ujuvate lossidena ja veavad inimesi ning koormaid ühelt mannermaalt teisele; hiigla linnud liiguvad õhus peädpööritava kiirusega, teostades sellega kõigi aegade ja rahvaste suurvaimude julgemad unistused. Sädemed lendavad ümber maakera ja annavad edesi saladuslikke märke inimestele, kes neid ootavad, ning inimese hääl kantakse kaugele, mis varem näis olevat muinasjutuline. Lõpmata hulk töömehesid teevad väsimata keerulisemaid käsitöid, et töölise vaeva kergendada, ning veel suurem hulk jõu — auru, gaasi- vee- ja elektrimasinaid on võtnud eneste päale inimeste lihaste töö.

Kuid kõigest sellest hoolimata on inimeste mass õnnetu; vihatakse üksteist ja ollakse valmis teist hävitama, nagu näitas seda hiljutine üleilmne tapmine.

Sagedased inimmasside ja tööliste mäsud lõppesid vastastikkuse toore hävitamisega, ja inimene jääb tahtmata peatama selle katastroofi ees, ning mõtleb ja otsib kõige selle põhjusi. Inimene on sunnit veel kord läbikaaludes hindama kõike väärtuslikku, et leida seda teed, mida mööda sammuda edesi. Ärgates palavikulisest ole-

vikust, analüseerib inimene teda, ja seab endale elu sihi. Iseäranis kindla seisukoha peab inimene võtma tehnika küsimuses, sest et tehnikal sel juhtumisel õige suur osa oli.

Tutvume lähemalt tehnika olude ja ta eesmärkidega, sest vaated tehnikalle on väga lahkuminevad.

Harilikult räägitakse tehnikast kui mehaanilisest osavast käsitööst, kuid sarnane vaade oleks liig ühekülgne, ning ei määraks kaasaegse inimkonna tehnilist seisukorda.

Esiteks on tehnika seot inimese teadmistega ja kujutab enesest nende teadmiste kasutamist, ning olenedes neist teadmistest ja osavusest, millega neid kasutatakse, muutub ka tehnika karakter. Senni kui inimese teadmised on ebamäärased ning saladuslikud, nõudmised tehnika produktide järele aga väiksed, senni võime rääkida tehnilisest kunstist. Kui aga teadmised teat tehnika vallas kasvavad; kui produtseerimise viis omandab lõpuliku kuju, mida alatasa korratakse ning õpitakse, ja kui sellega ühenduses kasvavad nõuded nimetat tehnika toodete järele, siis võib kõnelda käsitööst.

Lõpuks jõuame meie niisuguste tehnika saavutuste juure, mis nõuavad tähipäälseid teadmisi ja mis esinevad tööstuse massilise tootena — siin on juba tehnika, sõna otsekoheses mõttes, inšeneri tegevusala.

Tehnika on inimese töö, ja kui niisugune on ta juhit mingi sihi poole. Missugune on see siht? Tehnika siht on mehaaniliste abinõudega toota nõnda nimetat tarvilikke väärtasju, see on, asju, mis inimesed tarvitavad endi nõuete rahuldamiseks. Selles mõttes seisab tehnika õige lähedal tööstuselle, on õieti tööstuse eeltingimuseks.

Kui jälgida praeguse aja tehnika arenemist, ning kui püüda ülevaadet saada mitmekesistest väärtuslikest tarbeasjadest, siis võib jagada tehnika tema lõppsihtide järele prof. Kammereri uurimiste põhjal kolme liiki, nimelt:

1. Looduse jõudude kasutamine (vesi, soojus, elekter).
2. Mitmesuguste ainete ümbertöötamine (mäetööstus, põllutöö, metsaasjandus — metallide, kivide, puu, riide, keemiliste ainete, ning toiduainete ümbertöötamine).
3. Inimese teenimine. (Elumajade, läbikäimisteede ja sõja tehnika.)

Selle klassifikatsiooni põhjal jälgides jõumasinate hobusejõu kasvu, kasuliku tegevuse protsendi tõusu, kokkuhoidlikku sõe tarvitamist, suuremate ja vähemate masinate sisseadete ökonoomsust, masinate suuruse mõju soojuse kokkuhoidmise päale, malmitoodangut, liikumisabinõude kasvavat kiirust jne., jõuab prof. Kammerer otsuselle, et tehnika edenemisega kerkib nähtus, kus ikka vähem ja vähem tarvitatakse inimest kui lihastega töötajat, sest kõik jõudu kulutav töö on üleant kõikisugu masinatele, mille käimapanemiseks looduse jõudusid tarvitatakse, ning tõuseb nõue inimese kui mõtleja olevuse järele, kes valvaks masinaid ning lahendaks organiseerimise küsimusi.

See resultaat, nimelt, et tehnika vabastab inimese mehaanilisest muskliste tööst, selle üleandes masinatele, lükkab ümber süüdistuse, nagu teeks tehnika inimese masina orjaks. Võib rõhutada just vastupidist: inimene on masina isand, ja kui kord tõesti inimene peaks saama masina või millegi muu orjaks, siis pole ses süüdi tehnika. Suur Leonardo da Vinci töötas terve elu aja lendamise masina ehitamise probleemi kallal, ja ehk ta küll 500 aasta eest elas, on ta paberites leit auruga käimapanava hiiglasuure tüki kava. Ka mõtles ta, kuidas auruga laevu saaks liikuma panna ja vett pumbata. See suur tehnik tegi ka ketramis masina, mis oma täiuse poolest meieaegsetest masinatest taha ei jäänd. Tekib küsimus, kas töötas see inimene, kes mõistis nii sügavalle Galilea puusepa armastavasse südamesse tungida, nagu näitab tema kuulus Kristuse pilt, kas töötas see mees inimesoo orjastamiseks või vabastamiseks? Kas

võib kahtlust olla, et tehnika, mis valmistab esimesed kirved, mida tarvitati niihästi eluhoonete ehitamisel kui verisemates lahingutes, tõi inimsoole hääd või kurja?

Nende küsimuste otsustamisel põrkame kokku mõistuse, tahte ja tunde valdade küsimusega; nimelt, mis on hää, ilus, õige, tugev — ühe sõnaga, meie puutume lähedalt kokku mitte enam päris puhttehnilise küsimusega, vaid ilmavaate probleemiga. See on ühelt poolt. Teiselt poolt, nagu juba nägime, nõuab tehnika oma sihtide saavutamiseks täpikäälseid teadmisi, ta esineb teadmiste kehastusena, järjelikult on ta tihedalt ühendet teadusega. Sellepärast peame enne peatama teaduste juures, ning siis võime edesi minna ilmavaate juure.

Teaduste tähtsus on väga suur, ja teaduslik meetod tungib ikka rohkem ja rohkem inimese ellu. Teaduslik meetod võtab oma alla ka juba niisugused alad, mis arvati olevat täiesti rippumatud, nagu okkultismi nähtused ja religioonid. Samuti praktilistel aladel, nagu tööstus, tehnika ja poliitika.

Kui küsida, mis on teadus, siis võib selle pääle W. Ostwald'iga vastata: ta on teat elementidel korduvate nähtuste etteaimamine.

Meid huvitab ka teaduste klassifikatsioon, sest tehnika kui teaduste kehastamine tema laialdastes nähtustes, on rohkem arusaadav, kui teaduste mitmekesine koosseis on teat rühmadesse jagat. Klassifikatsioon teaduste riigis on sama tarvilik kui klooibus, et maakerast õiget pilti saada. Teaduste klassifikatsioonil on olnud filosoofias ikka silmapaistev koht, ning mõtteteaduse epookid on selle klassifikatsiooniga seot. Vaimliste võimiste tunnismärkide järele toimetet teaduste klassifikatsioon on meil olemas Plato'lt, Aristoteleselt ja Baconilt; dualismi tunnismärkidega teaduste jaotus Amperilt; lõpuks monistlik klassifikatsioon August Comte'ilt (1830).

A. Comte'i süsteemi muutis Wilhelm

Ostwald ja andis meile sarnase skeemi, mille teile esitan.

Ta jaotab teaduse teoreetiliseks ja praktiliseks, ehk tehnikaks. Teoreetilised teadused karakteriseerivad, ülevalt alla minnes, subjektiivselt järgnevat abstraktsuse tõusu, alt üles minnes — objektiivselt kehade omaduste aeglast keerulisemaks muutumist.

Teaduste kõrvalharudena esinevad arstiteadus ja tehnika, mis ammutab omad teadmised sellest skeemist. Kui vaadelda nüüd tehnikat, kui üht teoreetiliste teadustega liituvat teadust, siis näeme et tema pääraskus langeb energeetiliste teaduste valda, mehaanika, keemia ja füüsika omasse, kuid samuti osalt ka geomeetria, matemaatika ja loogika pääle.

Energianähtusi käsitavais teadustes valitseb energia säädus, mis omas esimeses osas kõlab nii, et energia hulk on jäädav, ning omas teises osas, et vaba energia hulk alatasa väheneb. Selle sääduse teisel osal on tehnikas otsustav tähtsus.

Kui vaba energia, tähendab see energia, mida meie endi sihtide saavutamiseks kasutada võime, alatasa väheneb, ning kui pole allikat, kust teda juure saaks, siis oleme meie, kui mõtlejad olevused, sunnit tehnika protsessi kuuluvaid faktoreid teat määral kokkuhoidma. Sarnastena teguritenä esinevad: aeg, ruum, raskus, jõud ja inimesed

Sellest jaotusest väljainnes peame meie rääkima aja, ruumi, raskuse jõu ja inimeste ökonoomiast. Mis see tähendab?

(Järgneb)

KARL KIVI.

Luigelaul.

Suvihommiku päike, kui aimus õnnest, mis pähe hakkab. Suvihommiku päike, ymbritset kerge suitsuvinaga. Suvihommiku päike suvisel hommikul!

Tuul nagu hõljutaks nägematuid kardinaid, ning need kui puudutaks õrnalt — inimest, looma, tänavat, maju ja puid.

Yrgsen rõõmun näib trallivat väikelinn, selle lossi igivanad myyrid! On aiad õiten, on majad õiten — inimesed on uppuman õite rohkusse. Ja yle kõige, all sinise põhjatu taeva, helab kuldne rõõm, helab kuldne naer.

Läbi siidise avaruse tuleman ta armsake. Istub vankrile metsatalun väikese järve veeren ja sõidab jaama, mille ymber õitsevad suvisen kuumusen kinglilled ja murtsydamed. Ootab rongi saabumist pool tundi, kunni see tuleb läbi õitsevi nurmede, lendab yle lehkavi niitude.

Istub tolmusse rongi, syda pakitseman armastusest, silmad ja huuled naerman õnnest. Aga linn ei saabu nii ruttu. Mõõda kümneist vahimajust, mõõda mitmest jaamast sööstab rong.

Ning Kuldjuuksene ootab ja väriseb ootamise õnnen. Väriseb vaheti ta õrn lõõr, ning värin andub edasi kaelale, mis sarnane, kui kael lõhnõli pudelil.

Ja läheneb linn.

Noormees helehallin sportlase ylikonnan on ruttaman vaksali. Hiljaks jäämi hirm läbistab teda, ja ta sööstaks kui võidu mõne rõhkiva autoga.

Jooksevad nobedalt võimsad jalad, pakitseb kiiresti peksev syda, õhetab pruun nägu.

Kastanite rohelisen lootusen elab vaksal: myriseb, koliseb.

— Sa tulid, Erna!

— Ma tulin!

Reisijate rohkusse hääbub nende armastus, eladen nägematult edesi avarusen.

Aga kungi ootab tuba, et anda magusat õöd siiasõitjalle ja ärasõitjalle. Viimane — see on noormees.

Oli jumalik õö, mis mõõdus liblikkergelt. Lõi korra siidpehmeil tiivul ja läks. Sest suvi-õöd on lyhikesed.

Oli jumalik päev, mis hetkega kihutas ootava õhe. Sest päevad suvel on pikkusest hoolimata lyhikesed.

Tulikuumi marju noppis noormees, mis siiski olid kylmad, sest tundusid sama hääd kui kylmad.

Läks roosaks kuldjuuksene ja värises hääl, õrnusest ja keeldumistahttest. Ei keeland.

Ent õö mustin looren säädus valmis laev, millega noormees pidi sõitma.

Oli valus ja kurb ning ootas laev ja pidi ruttama. Nad ruttasid mõlemad ja läksid mõlemad.

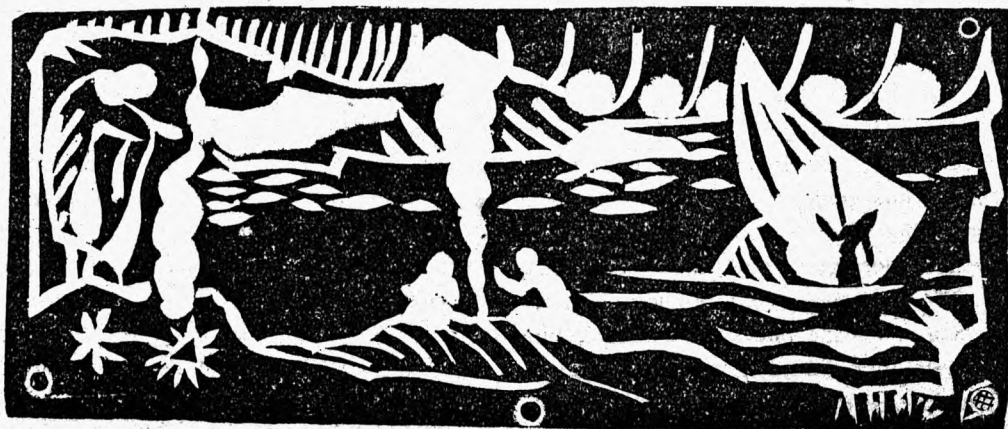
Aga laevale yksi jäi noormees.

Läks laev hetke pärast vaikse myrinaga, lõigaten vett kui rõõmujoan sööstev inimen.

Sinisilmne lehvitas rätikut perra, mille peen aroom parfymeeris ymbritseva õhu.

Helasid kuldsed avarused, naersid sinitaevas ja sinivesi, naersid laeval olijad inimesed, aga oli kurb noormees ja nuttis mahajäänd naine.

Tuuled hõljutid laineid, lained laeva ja laev inimesi. Mured karastid sydameid ja rõõmud hellitid neid, ning laev läks vaikse myrinaga, söösten vastu tundmatuile tuulile.

Soome noorsooliikumine uuel alusel.

Soomes on sündind uus noorsooliikumine selle sõna esialgses ja paremas tähenduses. Kuulsa noorsoo-kirjaniku ja suurmehe Sakari Topeliuse pärijate suuremeelne kingitus, mille kaudu Soome noorsugu on saand valitsemisõiguse Meriniemi mõisa üle Porvoo saarestikus ja millest allkirjutajal oli juhus juba viimasel Eesti reisil kõnelda, on mõjund tõukena, liikumapanevana jõuna. Meie noorsooliikumises on algamas uus ajajärk.

Ühtki senni toimivat noorsoo organisatsiooni ei peet kohaseks vastu võtma nii suurepäraselt ja toredat kingitust, sest nad toimivad kõik liiga kitsais piires. Vajati uut organisatsiooni, mis vaatamata keele-partei ja klassivahedelle tegutses kogu meie noorsoo hääks, s. o. Topeliuse vaimus. Nii ongi selle aasta algul sündind Helsingi Soome Topeliusühing, ja Helsingi Rootsi Topeliusühing, moodustades Topeliusliidu, mis 1 juunist saab Meriniemi enda kätte. Selle liidu pääülesandeks on toetada Soome noortsugu ta püüdmissis omandada iseseisev ja süvendet ilmavaade ja valida oma eluala. Sene sihi püüab ta saavutada kogudes Soome kasvavat noortsugu ühistööle kodu, isamaa ja inimkonna aateliste harrastuste hääks. Tähtsamateks kogumiskohtadeks on liidu noorsooringid, millest üks — rootslaste oma — asetatakse Meriniemi'le, kuna see asub Rootsi maaalal.

Ka Soome noorsooringile on leit kohane paik Lõuna-Põhjamaalt, Alavudi külast. Mõisa nimi on Salmi ja selle vana pääehitus, mis asub ilusal kohal järve rannal ja sisaldab 19 tuba, saadakse eeltuleval sügisel liidu tarvitada. Kõne all on esialgu küll rentimine, kuid on võimalik kogu mõisat ühes põlluga ostagi.

Neisse noorsooringesse on kavatsus koondada noorsoo tööd lugematuis eri kujudes. Suvel leiavad neis aset tõsised noorsoo vabariigid, talvel jälle noorsooülikoolid (nuorisooipistot) kohaste noorsoojuhtide kasvatamiseks, mis võidakse korraldada ka vabariigi alusel. Kuna Salmi siirdub meie võimkonda kõige varem alles tuleval sügi-

sel, tuleb noorsoo vabariik eeloleval suvel asetada ajutiselt teisale, milleks ka juba kohane paik on teadupärast.

Nendest noorsooringidest saab erapooletu ala, kus kõik noored võivad üksteist kohata, vaatamata keele ja klassivahedelle. Sinna kutsutakse kõnelema jne. nii sots-dem. noorsooliikumise kui ka iga teiseigi noorsoo organisatsiooni edustajad. Meie noorsooringidest peab moodustuma see süda, mille kambreist voolab uut verd kõigisse noorsoo orgaanesse.

Mis noorsoo-ülikoolide tegevusse puutub, siis mainitagu veel, et töö kavatsetakse korraldada nii, et alalised õppejõud kogu semestri õpetavad eriaineid, nagu näit. emakeelt, ajalugu keeli jne. Pääle selle korraldetakse veel erikursusi kutsut kõnelejate ja noorsoojuhtide juhatusel. Neist olgu nimetet:

I. Noorsooliikumine.

- a) Noorsoo olud ja esinemine eri ajal ja eri mais.
- b) Nüüdisaegsed kodumaa noorsooliikumised.
  - 1) Noorsooseltside liikumine; 2) rahvameelne noorsooliikumine; 3) sotsialistiline noorsooliik.; 4) kristlik noorsoo.; 5) koolinoorsooliik.; 6) skoutism; 7) noorsoo vabariikide liikumine; 8) loomakaitse liik. jne.
- c) Nüüdisaegsed välismaade noorsooliikumised.

II. Noorsoo- ja lastekaitse liikumine.

- a) Noorsookaitse: noorsoo seadusandlus, kaitsekasvatus jne.
- b) Lastekaitse: lastekaitse seadusandlus, grupid ja mänguplatsi töö jne.

III. Ühiskonnaõpetus.

- a) Tõsine ühiskonnaõpetus: ühiskondade arenemine, ehitus ja praegused tegevusviisid.
- b) Rahvamajandus: tähtsamad ühiskondlised liikumised ja rahvamajanduse seadused.
- c) Riikline ja kogukondline seadusandlus: kodanikkude riiklised ja kogukondlised õigused ja nende tarvitamine.

IV. Pädagoogika ja filosoofia.

- b) Pädagoogika, psühholoogia ja eetika.
- b) Filosoofia: Tähtsamad ilma- ja eluvaate probleemid.

V. Koduurimistöö.

VI. Raamatukogude töö.

VII. Tervisõpetus.

b) tõuhügieen; b) tervisõpetus; c) ühiskondline karskustöö.

VIII. Kehakasvatus ja sport.

IX. Looduse tundmaõppimine.

Ekskursioonid looduses ja korjandustöö.

Õpetus on mõeld peamiselt püüdnud iseõppimise alusel, nii et loet raamatute abil süvenetakse vastavasse alasse ja kõvendetakse siis saad tulemusi läbirääkimiste ja referaatide abil, ehk tunniõpetuse kaudu Ameerika moe järele, kus õpilased peamiselt küsivad. Kõigil noorsooringide kodanikkudel on võimalus teha õpetöö kõrval füüsilist tööd, seega raha muretsedes enese elamiskulude vähendamiseks.

Topeliusliidu noorsooringid on Eestigi noorsoole avat ja me lausume ju nüüd sellega ta edustajaile teretulemast meie hulka!

Helsingis 30 III 22.

„Uudismaa“ ja moment.

Kolm aastat on „Uudismaal“ selja taga. Kolm aastat on ilmund ta võideldes raskustega, kõiksuguste komistuskividega teel. Ent üks raskemaist ajajärkudest nii „Uudismaal“ kui tervel noorsooliikumiselgi on praegu. Mingisuguste „kollide“ kujutelmel on lahti löönd „Uudismaast“ ja vastu töötama hakkand me noodki vanemad tegelased, kes enne rahulikult päält vaatasid. Näeme igal sammul vale arusaamist, vale vastastikust mõistmist. Ja säält pole ühtegi sammu lähenemiseks Keeldutakse igasugusest toetamisest, ja noorsugu seisab praegu täiesti abituna, kaheldes ning kaaludes kuhu minna, ja karta on äärmisi tuuli, sest noored temperamendid on liig häkilised.

On palju ja hulga aega juba märgata „Uudismaale“ teatavat tormijooksu ajakirjanduses, kus teat isikud järjekindlalt teda olematuks teha katsuma asund. Tahaks mõningate moel neile käega visata ja ükskõikne ajaleheneegrite vastu

olla, kui ometi teat osa õpilasigi sellele kaasa ei tunneks. Katsume vaadelda kui võrd õiglane nende „tõkkejooks“

Üheks südikamaks vastaseks on A. J. (ürgenstein), kes, kui eales enne mahti saab parajal juhusel kohe „Uudismaa“ kallal on. (A. J. on omale niivõrd suure reaktsioonilise kuulsuse omandand, et „Tarapita“ teda üheski numbris tänuvääristamata ei jäta!)

„Uudismaas“ näeb ta ainult „noorsoo kirjandusliste püüete kultiveerimist ja toetamist“ ning ehitab sellele baasiselle kõik oma poleemika.

Juba see laseb terve tema „teooria“ ruttu ümber lükata. On tõsi — „Uudismaa“ annab ruumi noorte kirjanduslistele katsetele, kuid selles ei seisa veel tema ülesanne. „Uudismaa“ on ja jääb noorustakte, noorusidee väljendajaks, arvustades avaliku elu nähtusi noorte seisukohalt (just noorte, ja ei tahagi vanamehelikuks saada, nagu A. J. arvab — see „haljas filosoofia“ on noortele ikka lähemal kui nood „ebanoored“ motiivid, mis A. J. artiklite lätteiks.). A. J-il näib noorsooliikumisest vähe aimu olevat, selle sõna tõsisest mõttes, nagu viimasel ajal enam keegi — isegi haridusministeerium — sellest aru ei taha saada, ehk küll käiakse stipendiaatidena väljamaal kooli- ja kasvatusolusid uurimas. Koju tulles aga ei teata noorsooliikumise suhtes midagi uut. (Kas viimati pole Euroopa Eestist maha jäänd?)

Õige palju kurdab A. J. ja Co. ka noorte koormatusest säärate ülejõukäivate ülesannetega — nagu seda on ajakirja väljaandmine — jäädes niimoodi kooli asjades nõrguks, tervisest „ilma“ jne. jne.

Tõsi — noorte ülesanne ei ole mitte veel õpetada, ilma parandada, selleni tahame kasvada ja selleks peame end harima. Kuid — kes astub meie asemelle? A. J. & Co. ei kõssagi! Peame ise tee leidma, peame ise end arendama. Selles seisabki me — „Uudismaa“ ja terve noorsooliikumise — kurbloolus, et ühtegi (päale mõne üksiku) vanemat, kogend inimest pole aitamasa, ideed õhutamas ja andmas. Peame kõik ise tegema.

„Noorus on ilus aeg“ — sellest saame meiegi aru — kuid A. J. moodi teda ära rai-

sata nii, et vanemas eas sellest enam jälgegi säilund pole ja teistele ka nooruslikkust anda ei suuda — seda me ei taha!

Kahes leeris on „Uudismaa“ vastased, kahes üksteisega võitlevas parteis. „Uudismaa“ on keskel, risttules.

Noorkommunistide häälekandjad „Noor Töölised“ ja „Noor Proletaarlased“ aina kubisevad „Uudismaast“ ja tema liikumise sõimamisest ja mustamisest: „Uudismaa“ olla kodanlaste verekoerte ajakiri!

Sääl tuleb aga „täis püha viha“ A. J. ja Co. ning raiub „Uudismaale“ „vägevaid“ hoope, suure suuga rääkides poliitikast ja selle kahjust noorsoole ning tembeldades „Uudismaa“ õige allegoriseerides ja mõistukõneldes kahtlaseks poliitikaajajaks, kommunistide poole pilgutajaks! (vaene „Uudismaa“! Jumal on su kõigi vihalapseks ja kõigitallatavaks ristind. . .)

Ent oleks A. J. ja Co-il vähegi taipu, küll ta mõistaks siis, kellele ta seega kahju teeb. „Uudismaa“ sihtjooned peaksid A. J-le väga tuttavad olema (sest usun, et A. J. ilma „Uudismaad“ lugemata teda siiski arvustama ei tule!?): „Uudismaa“ seisab parteide ja nende poliitika vastu ning hoidub nende dogmadesse (ka rahvaerakondlisesse) langemast. Saame aru poliitika kahjust noorsoole ja mõistame hukka pädagogilisest seisukohast A. J. meetodi noorsookasvatuseprobleemide juure poliitikuna asuda. Me arvustame elunähtusi erapooletult ja inimliku loogika seisukohalt.

Kes saaks aga kahju, kui A. J. soov täide läheks s. o. kui „Uudismaa“ kaoks (: „ta on kahjulik noorsoole“ — A. J.)? — Kõik senni „Uudismaa“ ümber koondunud noored hajuks. Kuhu nad aga läheks? Kas A. J. hõlma või noorproletaarlasiks? Tubli osa kindlasti viimaste juure, sest kodanline ajakirjandus ajab terve noorsoo viimasel ajal kõige õhinaga isegi juba sinna. A. J. teeks suured silmad ja kommunistid hõõruksid käsi! Juba praegu vaatavad nad A. J-le kui kangelasele, nende häätegitajale, nende eest sõdijale, sest kuidas võivad nad mõlemad, parteidelle toetujad, lubada, et „Uudismaa“ poliitikaga ei tegutse (ehk küll A. J. seda omis

kirjutusis eitab je seda „Uudismaale“ ette heidab — ent see ongi tema poliitika!).

Noortel on teravad silmad!

Me näeme läbi ka A. J. ja Co!

Me ei taha kommuniste toetada, nagu seda kahjuks A. J. teeb — ei taha ka kodanlasi pooldada, nagu A. J. tahab. Noorte edenemine peab kammitsatu olema. Nad peavad arenema vabadena, kõike kritiseerides ja läbi sõeludes oma mõistusega. Kui palju räägiti koolidirektorite, hariduskogu ja Riigikogu koosolekuil, et kooli- ja kasvatuse ülesanne ei ole poliitika — kuid, kas pooldab seda „Uudismaagi“?! Ta rõõmustub aina sellest otsusest. Ent miks siis „Uudismaa“ toetust ei leia, miks tahetakse teda hävitada. . .?

Siin jäävad noorte pääd longu — nad ei suuda aru saada me kasvatajate „poliitikast“ . . .

Hiljuti kirjutab keegi „Box“ „Postimehes“ kommertskooli õpilasringi väljaastumisest E. K. Keskliidust, millega, muide, A. J-gi õige palju tegemist teeb, sest tal hakkavat noorsugu nüüd juba „tervenema“!. Lõpus leidub ka säärane lause „Uudismaa“ kohta: „. . . Pääle selle on asunud noorsoo ajakirja suhtes täitsa vastasrinda, sest see ajakiri ei paku meie noorsoole mitte midagi, küll tuuakse aga teateid „ulgomaade kommunistlike noorsoo ühingute ja teiste punaste organisatsioonide kohta“.

Need väited on üldiselt teada ja ei tarvitsegi pikemat seletust. Nende ebaõiglust näeb iga „Uudismaa“ lugija, ainult A. J. ei tarvitse näha kommersantide „tervenemises“ nende eneste sisemist kriisi, läbipõlend mehhanismi ja väljasuremist.

Ajalehtede honoraar on õige palju ka hari-likust tasapinnast kõrgemal seisvaid noori ära meelitand, ning õige tihti rändavad kaunis sisukad kirjutused noorsooliikumisest ja teised noorsoosse puutuvad kirjutused „Uudismaa“ asemel (kust honoraari saamine aineline kitsikuse tõttu kahtlane) „Vaba Maasse“ jne. Materiaalsed huvid üle kõige! Kas „Uudismaad“ ongi või ei ole!

„Uudismaa“ näib olevat vaid mõne üksiku

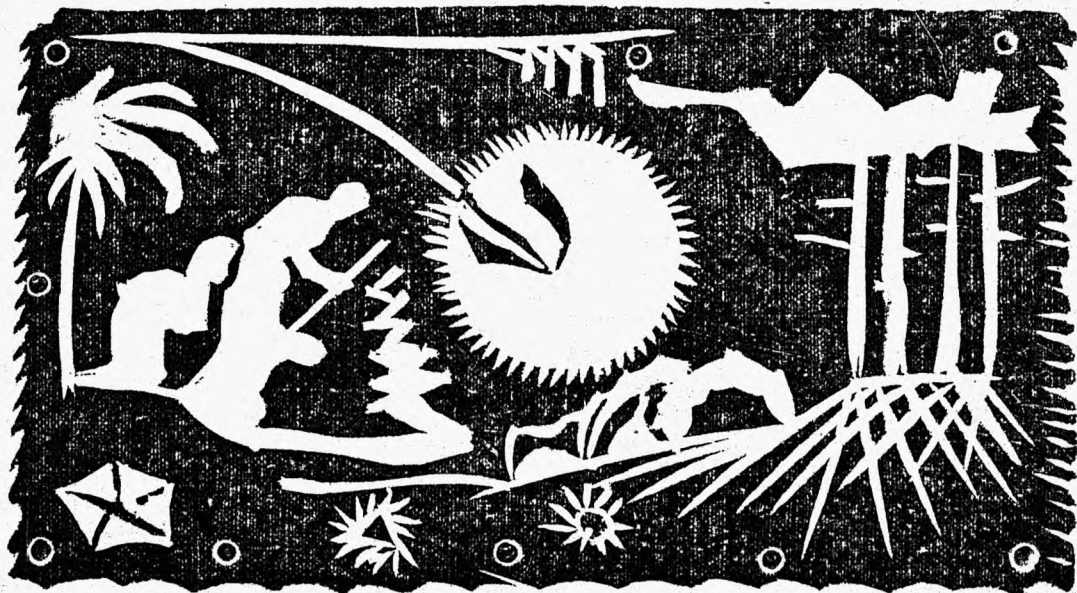
isiku erahuvi (vähemalt senni), kuna tõepoolest ta terve noorsoo ajakiri. Kui heidetakse ette „Uudismaale“ ta vähepakkuvust ja sisutust, siis süüdistatakse selles ainult ise end vaimuvaesuses.

Võib olla, on „mitmeski suhtes“ „Uudismaa“ vale rada käind, mille tõttu ka paljud ärksamad õpilased tast taandunud, kuid siin on siiski väga palju tegemist isiklikkude jonnidega, isiklikkude näaklemistega, millest, usun, nüüd üle peaksime jõudma.

Loodame noortelt ja vanult „Uudismaa“

õiget mõistmist ja ta püüete ning seisukorra toetamist ja neist arusaamist, sest sellest ripub „Uudismaa“ saatus, olles praegu õige viletsas ainelises seisukorras.

„Uudismaa“ ei tarvitse mingit partei silti. Vaba mõtteavaldus on tema lippkirjaks ja ta olgu noortele õige ilmavaate leidmises toeks ning teenäitajaks. Me ei vihka kedagi — laseme kõigil avalduda — küll noored ise tõe leiavad. K. Z.

Noorsooliikumine ja poliitika.

Aasta algul tõi „Tallinna Teataja“ pika kirjutuse A. J. sulest noorsooliikumise kohta, kus muu seas Saksamaa, kui „klassilise koolimaa“ noorsooliikumise ja koolipoliitika kogemustele põhjenedes hoiateti meie noortsugu poliitiliste küsimuste eest ja nendega tegutsemist teataval määral meie noorsooliikumisele ettegi heideti. Kuigi mul kahjuks võimalik pole olnud A. J. poolt nimetat konkreet juhtumise kohta (ühe noorsookongressi ärakeelamine, sest et sääl pooliitilised küsimused pävakorras olnud ettenäht) selguselle jõuda, sest nähtavasti on see niivõrd tähtsusetu olnud, et pole äratand siinsete noorsoojuhtide tähelepanu, kuid luban eneselle siinkohal esitada mõned fak-

tid Saksa noorsooliikumisest, mis näitavad, et see siin pääasjalikult poliitilisel alusel sünnibki, mida koguni iseenesestmõistetavaks peetakse. Toon mõned suuremad noorsooliidud näituseks:

1. Deutsch-nationale Jugendbund — umbes 50.000 liiget — töötab täiesti käsikäes samanimelise Saksa tagurlisema erakonnaga, viimase vaimlisel ja ainelisel toetusel.

2. Jugendgruppen der deutschen Volkspartei — juba nimigi näitab, et siin tegemist poliitilise erakonna noorte osakondadega. Liikmeilt, kes üle 18 a. vanad, nõutakse otsekohe põhikirja järele juba aktiivset tegevust erakonna huvides. Umbes 14 aastastest (isegi laste pääle ei heideta armu!) organiseeritakse erilised noorte grupid parteimeeste juhatusel.

3. Reichsbund deutsch-demokratischer Jugendvereinigungen — 30-40.000 liiget — töötab ligidases ühenduses Saksa demokraatlike erakonnaga. Sihina määratakse põhikirjas avalikult kindlaks: „— — — tömmata noortsugu poliitilise tegevusse“.

4. Verein der Arbeiterjugend — asub S.-d. erakonna isaliku tiiva all jne. Pääle selle on rida kristlikke (katoliiklisi ja evangel.) noorsoo ühinguid, mis ka teataval määral ilma vaate juba ette kindlaks määravad, olgugi mitte puhtpoliitilisel alal. Ajakirjandus toonitab, et veel enam olla tarvis noortsugu poliitilistest küsimustest huvitada (alles hiljuti tõi „Berliner Tageblatt“ ühe sarnase artikli).

Ainult n. n. „Freideutsche Jugend“ ja teemale ligidalseisjad, mis moodustavad õieti Saksa noorsooliikumise tõsise tuuma, mõistavad sarnase noorsoo kasutamise parteipoliitilistes huvides hukka. ei keeldu aga ise sugugi mitte tegutsemast ka poliitiliste küsimustega, tehes seda aga vabana partei doogmadest. *)

Käesolevate ridade ülesanne oi ole mitte parteilist organiseerumisbaasi eeskujuks seada Eesti noorsoole, vaid põhjenedes just „klassilise koolimaa“ kogemusile, näidata:

1) et isamaa ega noorsugu sugugi veel hukka ei lähe, kui noored julguse võtavad ka poliitilisest asjust oma seisukohalt kõnelda;

2) et meie parempoolsed vanad ainult sellepärast hirmul on noorsoo poliitikaga tegutsemise ees, et nad pole osand võita noorte usaldust ja sümpaatiat;

3) kui võrd eemal meie noorsooliikumine, võrreldes Saksamaa omaga, seisab poliitikast ja kui võrd naiiv seepärast on hädaldamine meie noorsoo „poliitiseerumisest“

4) et meie vanad väljamailt näitusi tuues

*) Muu seas olgu tähendat, et mainit organisatsiooni häälekandja „Junge Menschen“, kust „Uudismaa“ pahatihti ulgoma noorsooliikumisest teateid toob, järjekult mitte mingi „kommunistlike noorsoo ühingute ja teiste punaste organisatsioonide“ häälekandja pole, nagu seda Box'id ja mõned teised arvavad. Näha — kui võhikud ollakse meil poliitikas ja selle mõistmises! Toim.

ja neile pikki artikleid ehitades pahatihti sisse kukkuda võivad.

Saksa noorsooliikumise kuju ja ilmavaate kohta üldse loodan edespäi võimalust leida pikemalt sõna võtta.

Berlin, 30. apr. 1922. A. Juhanson.

Noorsoo-ajakiri „Concordia“.

Nagu „Uudismaas“ № 3/4 juba tähendasime, rääkides „Balti Noorsooliidu asutamiskoosolekust, et Saksamaal rühm noori eesotsas G. Keiser'iga „Concordia“ nimelist saksakeelist Põhja-Euroopa riikide noorsoo ajakirja välja anda kavatsesvat, siis oleme nüüd selle lähema programmi kätte saand, mille siin avaldame.

A. Eeldused.

1. **Ilm.** Igal pool on noorsugu. See tõsiasi on internatsionaalne. Noorsoo ilm ja täiskasvanute ilm — see igavene kaksikus — on sama igal pool.

Elame ärkava noorsoo ajal, iseseisvaks ja aktiivseks kujuneva noorsoo, säärase noorsoo ajal, kes tunneb end ning teadlik on tas pesitsevast jõust. Elame tuleva noorsookultuuri ajal.

Selle noorsoo, kes oma ärkamise ja kogumise läbi iseseisva noorsoo ridadesse astund, ülesandeks ja kohuseks on neist tõsiasi just teadlik olla, teisi noorsoohulki juure tömmata ning kõigi teadvuselle tulevate noorte liitumise keskpunktiks kujunduda.

2. **Põhjamaa.** Isemeelne ja omapärane ajalugu on pikad Balti mere rannikud ümber ringi hulgalisile väikestelle rahvusile jagand, kes kõik nüüd riikliselle ja omapäraselle kultuuri teadvuselle jõudnud. Kõik nad on asukohaldasa üks-teisega seot ning sugulased ja me tahame teed leida ka nende kultuurilisele ning vaimliselle lähenemisele, mille saavutamiseks mõtleme ajakirja välja anda, nimeks olles — „Concordia — põhjamaa noorsookultuuri ajakiri.“

B. Sundiv idee.

1. Concordia tähendaks meile ühendust. Noorsoo ühendusele tahame teenida. See ei tähenda, et me offitsiaalseid liitumisi, kõiki mahutavaid organisatsioone luua tahaksime — vaid — noorsugu peab noorsoole lähenema.

Sisemise ühisuse sidemeid peab sõlmitama, välja kutsudes vaimlise vahetuse ja ühes sellega vaimlise lähenemise.

Neil leheküljil peab noorsugu katsuma teadvuselle tuua oma ainsuse ja ühisuse teed ning ühtlasi kõigile rikastamisile ja loovale jõududelle,

kes sellest ühisusest ning lähinemisest tõusevad, väljendust lubada.

2. Meie ideeks on järjekult nooruskultuuri teenida ja teda toetada: nooruskultuuri mõista: „kui selle summat, mida teiste teis elavate jõudude noorusjõud, oma ideede ja uute tegudega, enesest välja tuua jõuab.“

C. Töösiht.

Töösiht (alias programm) seisab järgnevas kolmes lauses:

1. Ajakiri peab olema põhjamaa noorsoo elustamiseks.
2. Nende ühendamiseks üheks sisemiselt seot kitsaks blok'iks.
3. Vastastikuste kultuuride lähendamiseks.

D. Kuju.

Jaotus langeks kahte ossa: pääosa - noorsooküsimus — olles üldiseks suureks, kogu noorsoole tähtsaks küsimuseks, alajaotustega — üksikute rahvaste osakonnad.

Pääosa sisaldaks:

1. **Noorsookultuuri probleeme, seisuga ja väljavaateid;** (siin saaks iga üksik kaustik pühendat eriküsimusele, mille üle noored vaidluse alustavad — näit — koolkogukonnad, õpilaskogud, enesekasvatus, noored ja poliitika, noored ja kirik, noored ja perekond, organisatsioon ehk mitte jne.)

2. **Küsimusi, puutuvaid seltskonnaolu külgi, kuhu me noored asetet** (nii kool, ülikool, noorsooõigus, noorsookaitse, noorsooelukutsed jne.). Siis puht kroonilisi teateid ning kirjeldusi nende alade seisust ja probleemest.

3. **Rahvuste osakond.** Seda korraldaksid iseseisvad toimetused Eestis, Lätis, Soomes, Rootsis, Norras, Daanis ja Saksas; edesi veel eriosakond ülejäänud maade noorsoole jaoks.

Nende toimetuste ülesanne oleks: teat osakonna korraldamine, sisaldades: kroonilisi noorsoosse puutuvaid teateid vastava riigi ja kultuuri siseelust, samuti õigeid aruandeid säälsete noorsoo-organisatsioonide seisust, olust ja üritusist.

Kool ja noorsooliikumine.

Üleriiklist keskkoolijuhatajate kongressi

peeti 27 ja 28 märtsil s. a. Tallinnas. Pää arutamiseaineks oli koolielu tervendamise küsimus. Esimene referaat Koolinoorsoo vaimline tasapind“ Tallinna haridusnõukogu A. Kuks'i poolt, mis rajat oli hiljuti koolinoorsoos korraldet ankeedile, kujunes huvitavaks sündmuseks, selgust tuues me noorsoo praegusesse ilmavaatesse ja üritusisse. Selgus, et me noorsugu kaugeltki nii langend pole, nagu seda viimasel ajal tooniteti:

ollakse vaadetes liigagi aateline ja rahvusline. Ainult väike osa oli ankeedile mitte küllalt tõsiselt vaadand. Vastused olid kaunis täpikälsed ja asjalikud, ainult küsimus „kelle sarnane tahaksin olla“ polnud tarviliku reageerimise osaliseks saand. Suur osa ei tunnistan autoriteete. Osa valis eeskujuks Eesti avalikud tegelased, suurem osa aga võrad. Kirjanikest olid eeskujuks pääasjalikud Vene kirjanikud, kuna nad noorsoole rohkem tunt

Koolinoorsoo organisatsioonide küsimuse harutamisel leiti, et noorsooliikumine tarvilik, ent ainult õpetajate osavõtul ning esialgu vaid koolide juures. Haruteti ka haridusministeeriumilt väljaõõtet keskkooli organisatsioonide normaalpõhikirja.

Eetilise distsipliini tõstmisest koolis pidas referaadi dir. Univer Tartust. Referent leidis, et enamasti noorsoo moraali langemise põhjuseiks on: paljude õpetajate kohustunde puudus, õpilaste halvad korteriolud, sihikindluse puudumine kasvatuslikes tegevuses, mõnede õpilaste sentimentaalsus, ühe osa õpetajate väiklus ja närvilikkus, uuea Eesti kirjanduse kahjulik mõju, õrna häbelikkuse hävinemine, ruumide puudus koolides ja kahevahetusega töötamine ning laiskus. Noorsoo kõlbuse tõstmise abinõudena soovitas referent: eetika õpetuse sissevõtmist tunnikavasse, inimkonna häätelijate elulugudega tutvustamist, klassikalise ilukirjanduse soetamist eestikeele, kõige ilusa ja häa õpetamist, rahva kõlbusvalve asutuse loomist, geneetilise metoodi tarvitamist õpetamises ja niipalju kui võimalik südamliku vahekorra loomist õpetajate ning õpilaste vahel.

Tõõ ja läbiraakimiste viljana võeti vastu järgmised resolutsioonid:

Eetilise distsipliini tõstmisest koolis.

1) Õpetaja kasvatuslist mõju koolis tuleb tõsta: kõik õpetajad peavad olema mitte ainult dotsendid, vaid vähemalt samal määral ka pädagogid; kõlbline kasvatus peab aset leidma mitte ainult usuõpetuse ja eetika, vaid kõigil, iseäranis aga emakeele, ühiskonnaõpetuse, psüholoogia, ajaloo ja koduloo tundidel.

2) Et eeskujul eetilise distsipliini tõstmisel suurem mõju on, siis ei tohi õpetaja ise kuidagi eeskujuks olla pahedes, mille vastu kool võitlema peab, nagu alkohooli tarvitamine, suitsetamine jne. Õpetaja peab enam aus olema, omi kohuseid tundma ning täpikälselt täitma. Õpetajail tuleb koolis liituda töõpereks, mida ühendavad ühiselt mõistat pädagogilised huvid ja võõted. Nende läbikäimine õpilastega olgu südamluk ja õiglane.

3) Õpilastel tuleb tõsta lugupidamist inimsoo üldiste häätelijate, oma rahva väljapaistvate te-

gelaste, tema vaimliste juhtide, meie riigi loojate, kui ka kõigi isikute vastu, kes ennast kõrgetele paleustele ohverdavad.

4) Koolides on soovitatav korraldada 1 kuni 2 korda nädalas, võimalikult enne õpetöö algust, lühikesi kõnesid, millel viibimine kõigile õpilastele kohustet oleks.

5) Sisemise normaalse distsipliini peale koolis tuleb iseäranis rõhku panna. Tuleb nõuda, et õpilased välise korralikkuse eest hoolt kannaksid, üksteise vastu viisakad ning vastutulelikud, õpetajate ja ülepea vanemate inimeste vastu aupaklikud oleksid. Alkoholi tarvitamist, suitsetamist, hasartmängusid ei või nendele lubada. Pädagoogika nõukogudel tulevad kokku seada kultuurelu kombelse juhtnõõrid õpilastele, valmistada neile järjekindla ning pädagoogiliselt õige käsitlusega vastuvõtlikku pinda kõrgemate eetiliste põhimõtete omandamiseks ja tõsta koolide kultuurset korda ning ilmet.

6) Isikute vastu, kes meie riigikorda eitavad, kes ennast kõlbustvastaselt ülaval peavad, või ulakuse poole kalduvad, tulevad kõige kindlamad abinõud tarvitusele võtta. Õpetajate kohtadelt tulevad niisugused isikud eemale hoida

7) Silmas pidades raamatu kõlblist mõju noore lugeja kohta, tuleb raamatukogud pädagoogika nõukogu poolt revideerimisele võtta, täiendada neid eeskujuliku kirjandusega ja kõrvaldada sealt kõlbustvastase sisuga raamatud.

Et saavutada kasvatuses soodsat ümbrust, tuleb kooliruumide ehitada tähtsate tegelaste piltide ja kujudega ja muude vääriliste muusikutestega, nagu pildid, lilled jne. Koolipidudel ei pea osa etendama mitte ainult esteetilise, vaid ka eetilise moment; nendelt peavad täiesti puuduma kahemõttelised tantsud ning ettekanded, esinemine ebaviisakas, kombusetunnet haavavas ülikonnas ja igasugune alkoholi tarvitamine.

8) Eetilise distsipliini tõstmise küsimust ei suuda kool üksi mitte lahendada: tähtis ülesanne selles küsimuses on täita perekonnal, seltskonnal ja ajakirjandusel. Koosolek konstateerib, et kooli kasvatuslik mõju halvavad ajakirjanduse ebakorrekted, üldisi süüdistusi sisaldavad kirjutused ja karrikatuurid nende isikute kohta, kelle vastu kool peab usaldust ja lugupidamist kasvatama.

Resolutsioon õpilastele mõistliku meelelahutuse eest hoolitsemiseks.

Peab antama rohkem võimalust õpilastele koolis viibida ka pärast tunde ja mõistlikus tegevuses aega mõõda saata (muusikalised harjutused, mängud, praktilised tööd jne.).

Koolidel tuleb võimalust mõõda mänguplatsid kroketi, murupalli ja teiste mängude jaoks korraldada. Õpilaste meelelahutused tulevad kor-

raldada õpetajate elaval ja tegelikul osavõtul. Nende korraldamisel koolides peab olema ideealine alus: õpilased loovad ja teostavad selle idee välimise kuu.

Soovitatav on, et pidude ja etenduste eel koolis ja väljaspool kooli käiksid õpetajate seletused ja loengud, mis valgustaksid pealtkuulajale ette-

tööd materjali. Koolipidudel tuleb tingimata välja jätta: 1) avalik ja salajane alkohooliste jookide tarvitamine 2) õpilaste väljaastumine kostüümides, mis ei vasta harilik viisakuse nõuetele, 3) kahemõttelise iseloomuga tantsud ja kupleed.

Väljaspool kooli: 1) tuleb korraldada kinoetendusi õpilastele, kas iseseisvalt või kokkuleppel kinoomanikkudega, ja keelata käimine teistel etendustel, 2) tuleb keelata viibimine väljaspool kooli õpilastel, kus tulevad ette joomine ja eelpool nimetatud kahemõttelised ettekanded ja tantsud ning võivad juhtuda kakelused.

Õpilaste meelelahutuste väärtuse, eetilise ja esteetilise mõju tõstmiseks tuleb koolides intensiivsemalt laulu, muusikat, sporti, rütmilist võimlemist, ilusaid seltskonna mängusid, elavate piltide seadet, maitsekat dekoreerimist, iseäranis deklamatsiooni võimet edendada, et seeläbi pidude eeskavade jaoks häid harivaid aineid saavutada. Õpetajad peaksid koolipidudel rohkem oma kaasabi nende väärtuste tõstmiseks avaldama.

Arvesse võttes, et meil praegusel ajal äärmiselt suur kooliruumide puudus, mille tagajärjel pea kõigis linnades koolimajades kahe ja isegi kolme vahetusega töötetakse, ja leides, et kooliõpilase kasvatus ja hariduse kui ka muu mõistliku lõbu eest pärast koolitööd hoolitseda tuleb, tunnistas koosolek tarvilikuks, et koolimajade ehitamise seadusse punkt üles võetakse, mille järele riigi poolt 1922. aasta jaoks 100 miljoni ehitusfondi määratakse.

Tunnistetakse hädatarvilikuks noorsoo hää kirjanduse muretsemise eest süstemaatiline hoolitsamine. Koolivalitsused peavad 1) korraldama õpilastele kättesaadavate hindadega kontserte ja näidendid, kus õpilased paremaid kunstiteoseid nautida võivad, 2) muretsema kinoaparate ühes õpilastele kohaste filmidega, mida iga kool võiks soovi järele kasutada. Koolipidudest tuleb eeskätt soovitada neid, mis kannavad kodust laadi.

Õpekäikude rikastamiseks ja üldkultuurilisteks otstarveteks tuleb võimalikult varsti kunstimuseumide asutamisele ja kunstiteostega varustamisele asuda. See resolutsioon võeti 6 hääle enamusega vastu. Et aga suurem osa koosviibijatest küsimuse liig laialdaseks pidas ja erapooletuks jäi, siis võeti ta pärast hääletamist maha, arvates protokollide juure, kuna ettepanija protesti sisse andis.

Üleüldistähtsusega väited.

1) Kus kõigil koolide lõpetajatel ei ole võimalik kesk- või kutsekooli pääseda. tulevad neis kohtades korraldada võistluseksamid.

2) Tuleks hoolitseda, et eesõigus antakse vaimliselt täsedamatele.

3) Tuleb hoolitseda, et linna ja maa algkoolide lõpetajad ühteviisi ühesugustesse tingimustesse paigutatakse.

4) Tuleb kõigiti hoolitseda, et vastuvõtmine oleks pääsjalikult kevadel juba lõpulikul kujul ja sügisel tuleks võistlus ainult kevadel ülejäänud vabade kohtade peäle

5) Nõudmised võistluseksamil olgu kokkukõlas algkooli õpekaavadega, iseäranis selle seletuskirjadega

Haridusministeeriumi 1922 a. eelarve

vastuvõtmine Riigikogus kutsus välja kaunis elavad mõtteavaldused. Ministeeriumile tehti ohtu etteheiteid. Muu seas oli mitmet puhku kõne all ka noorsooliikumine ja noorsoo kõlbline langemine, toetudes Viljandi väärnähtusile, millele V. Ernits tähendas, et Viljandis ettetulnud nähtusi õieti ei seletatavat ja et noorsoo aateliisi sihte kiputavat süüdistama. J. Annusson leidis, et ainult noorsugu võetavat kõlbuse languse mõõdupuuks, kuna ometi kõlbus kogu rahvas ja üle ilma langend olevat. E. Martinson nimetas haridusministeeriumi koolipoliitikat tagurliseks. Ministeerium olla vastolus nii õpilase kui ka õpetajaskonnaga. Omas vastuses tähendas haridusminister H. Bauer muuseas, et õpilasorganisatsioonid koolide juures võivad püsida, kuna ülemaailisel organisatsioonil tarvidus puuduvat. V. Ernits kaitses noorsooliikumist üldse ja rõhutas ülemaailse õpilasorganisatsiooni tähtsust ja tarvidust, mille kohta haridusminister H. Bauer vahemärkuses tähendas, et üleriikliste noorsookorralduste tegevusele keegi praegu takistusi ei tegevat. Kahjuks on mõni nähtus, mis selle väitega kõige paremas kokkukõlas pole.

Kroonika.

Tartu Kommertsikooli Õpilasing

on E. K. K. Liidust lahkund Ajalehtede järele on põhjused järgmised:

1) Keskkliit ei ole oma sihi saavutamiseks mitte midagi suutnud ära teha, selle peale vaatamata peavad aga üksikud ühingud ikkagi liikmeraha maksma.

2) Ei peeta tarvilikuks noorsoo liikumist nii laiale alusele rajada, nagu seda keskkliit Juhansonite, Käbinite, Kadakute ja t. „tume punaste“ ideede kaudu püüab teha.

3) Peetakse tingimata tarvilikuks endid rohkem koolitöö juure koondada, mis ongi noorsoo liikumise pea ülesandeks.

Nagu aga kuulame, ei ole säärastid resolutsioone pääkoosolekul uneski näht ega vastuvõet, vaid lahku ti ainult aineline kitsikuse tõttu. Noored „ajakirjanikud“ on nähtavasti ainult ridade suurendamise eest hoolt kannud, et seega hoonraargi suureneks

Alutaga Koolinoorsooliit

on likvideerund. Lähemad põhjused teadmata.

Tartu Eesti Koolinoorsoo Liit

on avaldand senni õige elavat tegevust. Kõigis sektsioones tehakse tööd järjekindla kava järele, mille tõttu ka liigete osavõtmine korralik.

29. jaan. s. a. peeti aasta pääkoosolekut, mida 3. veebr. jätkati. Kuulati ära aruanded juhatuselt (Jaan. algul tagasi astund Liidu juh. L. Kanguri asemelle oli valit juhatus H. B. Ingel), sektsioonelt ja revisiooni komisjoonelt. Arutati mitmesuguseid küsimusi, nagu Viljandi väärnähtusi, mille uurimiskomisjioon (õp. Sapotski, A. Juhanson, O. Reintal, L. Kangur ja A. Braats) oma tegevusest aru andis.

Samal koosolekul valit uus juhatus on vahetääl mõne ette tulnud muudatuse järele ametid järgmiselt jagand: esimese — B. Ingel, abi V. Veske, sekretäär — P. Jõesaar, abi — J. Voitka, kassapidaja — E. Paap, abi — L. Hermann.

Kirjanik A. Reinvaldi matusest võttis Liit rongikäigus osa ja pani pärja hauale.

Vahetääl Vilistlaskoguga on hää. Igal juhatuses koosolekul viib Vilistlaskogu esit ja Liidu põhikirjas võeti Vilistlaskoguga koos parandusi ette, et seda haridusministeeriumi korraldustega kokkukõlla viia

17. veeb. oli Liidul „Koolinoorsoo õhtu“ Vane muises. Keskmise osavõtu ja suurte väljaminekute tõttu jäi sis-etulekust ainult mõnetuhandeline ülejääk. Vaimliselt oli pidu kõigiti kordaläind. Eeskava eest olid hoolitsend muusika-, spordi- ja näitesektsioonid.

10. märts. korraldas Liit suurema kõnekoosoleku Treffneri gymnasiumis. Kõneldid: A. Antson — Noorsugu ja inimatus, ja üliõp. G. Noor — Meie Koolinoorsoo tuleviku väljavaated, mille puhul elavad vaielused tekkisid.

Sektsioones on elav tegevus. Muusika sekts. töötab 200 liikmeline laulukoor J. Simmi ja õpil. Kõõmäge juhatusel ning 50 liikmeline orkester hra Virkhausi juhatusel. Jaanuaris asutati ka näitesekts., mille juh. õpil. N. Raudsepp. Liidu peol esines sekts. operetiga is-Pettai juhatusel.

Spordi sekts. asutati meesosakonna kõrvale naisosakond: juh. M. Sauga. Mõlemas osakonnas on järjekorralised harjutused. Esineti Liidu peol. On korraldet liigetele teoreetilisi loenguid ja võistlusi volley ja basketpallis. Meesosakond on pidand rea jääpalli võistlusi. Talispordi võistlustes Tartus jäi T. E. K. L. spordi sekts. esimesele kohale.

29. apr. oli T. E. K. L. spordi sekts. kevadhooja avamine, mis algas Tallinna tän. spordiplatsil volley-palli võistlustega. Võistlesid viis mees- ja kolm naiskomandot. 30. apr. oli teatejooks ümber linna, mees ja naiskomandodele, mis palju uudishimulisi päältvaatama oli kokku tõmmand. Pääle teatejooksu jätkati spordiplatsil volley- ja basket-palli võistlusi.

Spordi sekts. liigete vahel korraldet ankeetlehed on juba pea kõik täidetuna tagasi saad; tagajärgede kokkuvõtmisega jõutakse lähemal ajal lõpule. 13. ja 14. mail olid keskkoolide vahelised kergejõustiku võistlused. Spordi sekts. juhata. on E. Neumann.

Humanitaar sektsioon töötab kunni pühadeni suure hooga, pidades vaielus- ja referaatkoosolekuid järjekindlalt igal nädalal, tihti ühismängude ja lauluga. Kavatsusel on suurema kirjandusõhtu korraldamine. Praeguseks sektsiooni juhatajaks on A. Antson.

6. apr. oli korraldet liigete tutvunemiseks Liidu omavaheline koosviibimine. Pääle orkestri

ja laulukoori esineta ka kirjandusliste algupäranditega. Omavahelisel koosviibimisel viibisid ka vilistlaskogu juhataste liikmed, koolide juhatajad ja õpetajad.

Palju muret on teind Liidu vilets ainealine seisukord. Senni on toetust saad ainult Tartu linnavalitsuselt.

A. Juhanson

on Saksamaal viibides mitmel pool Eesti noorsooliikumise tutvustamiseks üles astund. Nii korraldas „Weltjugendliga“ 20. apr. Berlinis suurema sõjavastase noorsoo koosoleku, mis õige internatsionaalset ilmet kandis, sest „osavõtjaid oli Prantsusmaalt, Inglismaalt, Austriast ja isegi Eestist ilmund“ (Vorwärts)

Kõige üle hõljus hüüde „lialgi enam sõda!“ vaim. Räägiti tuliselt kõigi rahvuslaste püüete vastu uuesti sõda hõõruda, ja kui me prantslaste ja saksa te vanema põlve vahel mingit kokkulepet ei näe, siis nägime siin sama maade noorsoo vahel aga sõbraliku käepigistust

Agaralt toetas noori nende püüetes suur hulk seltskonna tegelasi ja teadusemehi ning tervitusi tõi isiklikult ka minister von Brandenstein.

A. Juhanson rääkis Eesti noorsoo ideaalidest. Eestist teatavat saäl naeruväärt vähe, juhtumisi ainult mõningaid rõõvljutte

Tartu Eesti Koolinoorsoo Liidu Nooruspäeva üldkava

20, 21 ja 22 mail, 1922 a.

Laupäeval, 20. mail, kell 4 p. l.

Spordiplatsil, Tallinna tän.:

Tartu Keskkooliõpilaste vaheline kümnevõistlus.

- 1) 100 mtr. jooks.
  - 2) Kuul tõuge.
  - 3) Odaviske.
  - 4) Kõrgushüpe.
  - 5) 400 mtr. jooks.
- 4.100 mtr. teatejooks meestele eeljooks.
4.60 " " naistele " "
5.100 " " " " "

Volley-palli mäng.

Korv-palli mäng.

Pühapäeval, 21. mail, kell 9 h.

Rongikäik läbi linna Spordi platsile. Rongikäigu algus E. N. K. S. Tütarlaste gümn. hoovis.

Kell 10 h. Avamis- ja spordipidu

Tallinna tän. Spordiplatsil.

Eeskavas:

Pidustuste avamine, tervitused, kõned, laulukooride ja orkestrite ettekanded.

Spordi- peo eeskavas:

Tartu keskkooli-õpilaste vaheline kümnevõistlus:

- 1) 110 mtr. tõkkejooks.
  - 2) Kaugushüpe.
  - 3) Teivashüpe.
  - 9) Ketashöhe.
  - 10) 1500 mtr. jooks.
- 4.100 teatejooks meestele — lõppjooks.

4.60 mtr. teatejooks naistele — lõppjooks.

5.100 " " "

200, 200, 400, 800 mtr. teatejooks meestele.

Volley-palli mäng naistele.

Korv-palli " meestele.

1) Lippharjutused.

2) Rõngasharjutused.

3) Harjutused kangil.

T. E. K. L. Spordi Sektsiooni naisosak. ettek.

Kell 4 p. l. Laulupidu, Vanemuines.

Eeskavas:

Tartu Eesti Koolinoorsoo Liidu, Realkooli ja Treffneri gümn. orkestrite ettekanded — A. Virkhausi juhatusel.

T. E. K. L. laulukoori ettekanded, hra Juhan Simmi juhatusel.

T. Kommerts-Kaubanduskooli laulukoori ettek., hra Ed. Koomägi juhatusel.

T. Õpetajate Seminari laulukoori ettek. hra. J. Aaviku juhatusel.

T. E. N. K. S. Tütarlaste gümn. laulukoore ettek., prl. M. Hermann'i juhatusel.

Kell 10 õ. Müstiline õhtu Spordiplatsil.

Müstilise õhtu pidustused algavad rongikäiguga Linna Tütarlaste gümn. hoovist Karlova tän. nr. 2 Pidutsemispäigale Tallinna tän.

Müstilise õhtu üldkava:

I.

Mälestused möödunud minevikust.

1) Proloog.

2) Vanemuise valge kannel.

3) Öö.

4) Orjad.

II.

T ä n a.

1) Inimene (Draamaatiline kavand).

2) Kõne.

III.

Vabadus ja helged päevad.

1) Ohvritulede süütamine.

2) Ohri tants.

3) Ühine laul.

4) Tulivärk.

Esmaspäeval, 22. mail, kell 8 õht.

Segaeeskavaga lõpp-pidu Vanemuines.

Eeskavas:

I.

Muusikalised ettekanded.

Plastika.

II.

Kirjanduslised algupärandid.

III.

Lõpuks Näidend. Tants.

Kirjavastused.

R. T.- Rakveres.; H. P.-k. Tallinnas. Alles otsustamisel

J. R. Tallinnas. Liiga vemmaltvärslikud ja vähepakkuvad Ei

L. S. Tallinnas. Täname Teistest sisse saadet tõist tingituna kaalumisel

Toimetuse: K. Zirkel, A. Juhanson, L. Vadi, B. Ingel, J. Einer, J. Rosental.

Vastutav toimetaja: cand. phil. Villem Ernits.

Väljaandja: E. Koolinoorsoo Keskkliit

Toimetuse adress: Tartu. Postkast 79.

Hind 25 marka.